

KRANJSKI ZVON

ŽUPNIJSKI LIST ZA KRANJ IN OKOLICO.

Izdaja: mestni župni urad v Kranju.
Izhaja zadnji teden v mesecu.

L. 1931. Št. 8.

Posamezna štev. 2 Din.

Več cerkvenega duha!

Prav v srce me je zbolelo, ko sem pred nekaj meseci poslušal dekleta, ki je pribežalo iz Goriške v Kranj, kako se je zaničljivo izrazila o rimskem papežu, kakor da je on izdal Slovence v Italiji fašistom! Kako se je pač moglo med nekaterimi Slovenci razširiti tako in podobno mnenje o sv. očetu? Gotovo nekateri namenoma v tem silnem gorju, in preganjanju izrabljajo to stisko našega naroda in mu hočejo osovražiti poglavarja svete Cerkve.

Kolikokrat je sveti oče dvignil svoj glas proti zatiranju Slovencev in javno obsodil divjanje fašistov po cerkvah in preganjanje slovanske duhovščine! Nihče na svetu ni dvignil glasu za to ubogo in preganjano ljudstvo, kakor edini poglavar svete katoliške cerkve. Kako je torej mogoče govoriti o tem, da je sveti oče izdal Slovence fašistom?!

Nekateri pokažejo pri presojanju položaja Slovencev v Italiji veliko naivnost in nerazumevanje. Sv. oče nima ne vojakov, ne kanonov in nikake moči, da bi prisilil nasilno fašistično vladno, da bi spoštovala versko svobodo našega naroda. Njegovo orožje je edino njegova obsodba nasilja. Jasno je pa tudi, da mora imeti papež pred očmi ves katoliški svet, vse narode in vse države. On mora pač v vsaki državi spoštovati tam obstoječo državno oblast, pa naj bo to kraljevina, republika ali pa fašistični vladni sistem. On ni poklican, da bi rušil s svojim ugledom in svojo oblastjo kako legalno državno obliko ali oblast. Tudi proti vsaki manjši krivici, ki se godi katolikom v kaki državi, ne more takoj protestirati pred vsem svetom. On skuša na lep način, kolikor mogoče mirnim potom doseči to, da bi državne oblasti v raznih državah dale svobodo katoliški veri in cerkvi. Če naj bi papež vsako krivico, ki jo store razne države, obešal na veliki zvon in vsako državo pred vsem svetom ožigosal radi raznih krivic katoliški veri, potem bi pač moral nastopati javno proti vsem državam, ker se skoro v vseh državah več ali manj kršijo pravice katoliške cerkve. Tako pač Slovenci ne moremo zahtevati, da bi radi naših versko-narodnih zahtev sv. oče vedno znova protestiral pred svetom radi krivic, ki jih kopičijo fašisti nad naš narod.

Tudi ni papeževa naloga, da bi se on boril za čisto narodne pravice kakega zatiranega naroda. Za svoj jezik, za svojo svobodo naj se pač narod sam bori in pa njegovi sorojaki v svojih svobodnih državah. Menda ne bo nihče zahteval, da bi se sveti oče bolj boril za narodne pravice Slovanov v Italiji, kakor pa se bore sami ali pa njih bratje, ki so v svoji svobodni in lastni državi. In vendar vidimo, da je papež dvignil svoj glas proti zatiranju verske svobode Slovanov v Italiji, ko niso ne slovanski parlamenti in njih državni predstavniki iz političnih ozirov nikdar javno obsodili fašističnega nasilja. Zato se pač svetemu očetu godi velika krivica, da nekateri zahtevajo, naj bi bil še ostreje nastopal proti krivicam, ki jih fašizem dela slovanski manjšini.

Zelo zanimiv pojav pa smo opazovali v komaj preteklem boju fašizma proti papežu. Jugoslovanski škofje so javno obsodili krivico, ki jo trpi naš narod v sosednji dr-

žavi, ker mu hočejo vzeti celo pravico Boga moliti v svojem materinem jeziku. Po vsej Jugoslaviji smo katoliki molili za versko svobodo svojih slovanskih bratov v Italiji. Ves kulturni svet je takrat odobral ta korak jugoslovanskih škofov in vernikov. V svoji zaslepljenosti so zahtevali fašistični voditelji od svetega očeta, da bi ukoril radi tega jugoslovanske škofo. Toda papež je odločno povedal, da so naši škofje imeli pravico obsojati grdo krivico in nasilje, ki se dela celo v cerkvi Slovanom. Radi tega je fašizem izbruhnil v silnem srdu proti svetemu očetu. In ker so fašisti vedeli, da je papežu najbolj pri srcu katoliška akcija, so začeli isto preganjati in so razpustili vse njene krožke, pretepali katoliške mladeniče, požigali katoliške domove in napadali duhovnike in blatili svetega očeta samega. Izkazalo se je, da je ves ta srd proti cerkvi, katoliški akciji in svetemu očetu zrastel predvsem radi tega, ker se je papež potegnil za pravice katoliških Slovanov.

Ves svet, ne samo katoliški, ampak tudi protestantje, pravoslavni in celo svobodomisleci, vse je obsojalo fašistično nasilje in odobralo postopanje sv. očeta, ki si je upal dvigniti svoj glas za svobodo vesti in vere. Tudi med našim narodom je bila ogromna večina, ki je z velikim navdušenjem odobrala borbo sv. očeta za svobodo in tudi med našimi izgnanci je pač izginilo ono napačno mnenje, kjer je bilo, kakor da je papež pustil svoji usodi preganjane Slovane v Italiji. Vendar pa smo morali z žalostjo opaziti, da je del časopisja, ki ga vodijo frimasoni, v tej veliki borbi med fašizmom in svetim očetom, odobralo nasilje fašizma proti katoliški akciji in svetemu očetu. Tako vidimo, da je sovraštvo do katoliške vere nekaterim bolj pri srcu, kakor pa naše narodne pravice!

In ravno v teh dneh, ko je brutalni fašizem divjal proti vsem zakonom vesti, svobode in pravice, ko se je dvignil ves fašistovski svet v silnem ogorčenju proti svetemu očetu, ki je branil pravico in svobodo, se je po vsem svetu lepo pokazala katoliška skupnost. Ves svet od skrajnih japonskih otokov, preko Azije, Evrope in Amerike, od severa do skrajnega juga se je oklepal svetega očeta, molil za njega, obsojal krivico in pošiljal udanostne brzojavke v vatikansko mesto. Enodušno je vse, kar misli in čuti katoliško, stalo za svetim očetom in obsojalo nasilje nad svobodo vesti. V teh dneh se je po vsem svetu pokazalo, kdo živi in čuti s Cerkvijo.

In ta skupna katoliška zavest, ta čut katoliške vzajemnosti, to strnjeno zbiranje okrog Petrovega stola bi moralo biti vedno trdnje. Treba nam je več katoliške zavesti in več skupnosti, treba imeti več katoliškega čuta. Vsi, ki verujemo v sveto katoliško cerkev, moramo tudi z njo čutiti, sočustvovati, z njo se veseliti, z njo trpeti, z njo držati v veselih in težkih urah. Če se bomo vsi katoliki trdno in z ljubeznijo oklepali vedno in povsod skale sv. Petra, če bomo vsi — to je okrog 330 milijonov — držali skupaj, kakor otroci ene družine, potem bo ta armada tudi brez pušk in topov tako močna, da bo izvojevala svobodo zatiranim, svobodo vesti, svobodo molitve in bogočastja v materinem

jeziku, premagali bomo pa tudi ono pagansko mišljenje, ki zatira šibkejši narode, raznaroduje narodne manjšine in dela v svojem brutalnem nacijonalizmu nasilje nad vestjo in verskim prepričanjem. Katoliki moramo biti ena duša, eno srce, ena misel, enotno hotenje s svojim poglavarjem, rimskim papežem, pa bomo prekrasili svet in pripomogli do svobode zatiranim.

Za gostilničarje!

Gostilna je lahko velika dobrota za ljudi, lahko pa tudi prava zastrupljevalka naroda.

Gostilničarski poklic je sam na sebi lep in dober za onega, ki ga pravilno pojmuje. V gostilni se ljudem nudi postrežba, daje prenočišče in celo izobrazba.

Poznam poštenega in krščanskega gostilničarja, ki je na vso vas in bližnjo okolico vplival izobraževalno in moralno v najboljšem smislu. V hiši je imel dobre časopise, tam so se možakarji zbirali k pogovorom, brali so strokovne in politične liste, dobili so v roko tudi dobro knjigo in včasih so si v nedeljo popoldan pri dobri kapljici tudi kako pesem zapeli. Tedensko sem hodil redno mimo, zdelo se mi je, kakor da bi prišel domov, kadar sem prišel v to hišo in družbo, pijače tam niso nikdar usiljevali. Može in fantje so prihajali tja v vas, če je kdo hotel piti, je dobil, če ni nič pil, so ga ravno tako lepo sprejeli. Preklinjevanja in surovega govorjenja v hiši niso dovolili; plesalo se tam ni nikdar; pijanega človeka tam nisi videl, ker so že pri vratih vsakega skušali odstraniti, če je prišel tja pijan; če je pa tam kdo že dovolj pogledal v kozarec, mu niso več prinesli. Tista gostilna je bil pravi blagoslov za vso okolico. Može so se tam pomenili o gospodarskih in drugih javnih zadevah, kdor ni imel doma časopisa, ga je tam lahko bral, mladina je dobila prijetno zabavo, pa tudi neredko prav prijateljsko-dober nauk. Takih gostiln in takih gostilničarjev Bog nam daj!

Poznam pa tudi drug kraj, ki so ga gostilničarji popolnoma pokvarili. V vasi se je vršila prava tekma med gostilničarji za goste. Ples, godba, veselice, predpusne zabave, vinske trgatve, žegnanje, bali, maškerade, fantovski plesi, lepotne tekme, vinske poskušnje, kmečke ženitve, galske veselice, planinski plesi, beneške noči in še sto drugih imen in prilik so si izmislili, da so vabili posebno mladino na zapravljanje in uspeh je bil, da je vas gospodarsko in moralno skrahirala.

Gostilničar ne sme biti kakor kak pajek, ki plete mreže, lovi v nje neumne muhe in jim potem izpije srčno kri, ampak gostitelj, ki ljudi krepeča v potrebi.

Gostilničar greši, če nudi gostu opojne pijače, če prav dobro ve, da se bo gost opijanil. Greh je tudi, prirejati veselice, kjer se zbirajo mladi ljudje brez nadzorstva in tam plešejo in pijančujejo pozno v noč. To so pravi hudičevi groši, ki jih gostilničar zasluži s tem, da vabi v greh in propast mladino in iz pijanih ljudi potem vleče denar. Brezvestno je nuditi očetu pijačo in ga zavajati v pijančevanje, ko doma strada žena in družina. Brezvestno je nagovarjati mladino, da zapravlja krvavo prisluženi denar in se udaja pijančevanju in razbrzdane življenju. Kako grdo je, če gostilničar brani in zagovarja moža-delavca, ki ga pride v gostilno iskat skrbna žena, hoteč preprečiti pijančevanje in zapravljanje! Greh je tudi loviti ob plačilnih dneh delavsko mladino s plesi, veseliciami in ponočevanjem, da zapravlja denar, mladost in čast. Greši gostilničar, ki trpi, da se v njegovi hiši in njegovih lokalih zbira pozno v noč mladina obojega spola pri pijači in plesu. Za vse mesto sramotni so tisti žalostni prizori, ko pred gotovimi gostilnami pozno v noč hrešči harmonika, škriplje pod nogami plesalcev, zunaj po bližnjih kotih pa stoje pijani ali opiti parčki, ali se izgublajo pozno v temno noč...

Koliko kletvine, koliko preprirov, pobojev, nečistosti, grešne priložnosti, pa tudi koliko solz in gorja povzročijo taki gostilničarji.

In še na en greh bi opozoril, ki ga neredko zagreše gostilničarji, ko točijo opojne pijače med službo božjo in tako povzročijo, da mlačni kristjani ostajajo med sv. mašo v gostilni in ne opravijo nedeljske dolžnosti.

Nekoč sem šel v nekem drugem kraju med službo božjo nenadoma v bližnjo gostilno. Pa so sedeli okrog mize alkoholovi bratje in so šnopsali, mesto da bi šli k sv. maši. Med temi je sedel tudi berač, ki je mirno žulil svoj polič. Pred mašo je milo prosil pred cerkvenimi vrati in nabral precej drobiža, ko se je pa pričela sv. maša, jo je pa polakiral v gostilno mesto v cerkev. Revnim delavcem se je smilil, ko je tako tužno prosil, sedaj pa je šel v gostilno zalumpat priberane groše. Kaj ni tak gostilničar vse obsodbe vreden, ki takim skrunilcem nedelje in milodarov daje potuho in za judežve groše toči alkoholne pijače med službo božjo?

Sveti arški župnik je v neki svoji pridigi tako obsodil take gostilničarje: „Brezvestni gostilničarji kradejo ubogi ženi in otrokom kruh iz ust, če dajejo opojne pijače pijancem, ki zapravljajo tedenski zaslužek. Duhovnik ne more in ne sme, če noče pogubiti samega sebe, takim gostilničarjem dati sv. odveze, ki dajejo pijancem ponoči ali med službo božjo pijačo...“

Brezvestni gostilničarji se radi izgovarjajo, da drugače ne morejo živeti. Toda bolje bi bilo za nje, da gredo kamen lomiti in ceste posipati, kakor da z grehom služijo denar, ki nima nikakega blagoslova. Take hiše in take družine prej ali slej propadejo, ki si z grehom služijo premoženje in za to vidimo pogosto, da na gotovih gostilnah očitno leži prokletstvo božje.

Naj bodo torej gostilne po naši župniji hiše omike, poštenosti in dostojnosti, da bo nad njimi počival blagoslov božji!

Namen zakona.

(Po papeževi okrožnici „Casti connubii“.)

Prvi in poglavitni namen zakona je razmnožitev človeškega rodu.

Ko je Stvarnik ustvaril prva človeka, ju je blagoslovil in jima rekel: „Naraščajta in množita se in polnita zemljo...“ To je bil prvi zakon, prva poroka na zemlji, kjer je bil poročevalec sam Bog, ki je hotel, da bodi ta prvi zakon nekak vzor vsem zakonskim zvezam na zemlji.

Sveti apostol Pavel piše v svojem pismu Timoteju: „Hočem torej, naj se mlajše može, otroke rode, gospodinjijo in nasprotniku ne dajejo nobenega povoda za obekovanje.“ Tim. 5, 14.

To je nekaj velikega, vzvišenega, roditi otroka, z Bogom ustvarjati novo življenje. Večje vrednote na svetu ni, kakor je človeško življenje, ki naj se po božji volji ustvarja v zakonski zvezi. Radi tega je zakon nekaj velikega pred Bogom in Cerkvijo.

Bog pa hoče, da se rodi človek, ne samo, da se napolni zemlja, ampak še veliko bolj za to, da Boga spoznava in časti in mu služi in postane tako enkrat deležen velike milosti, da bo užival neskončno Dobroto božjo. Ker pa je človek vsled izvirnega greha nagnjen k slabemu, je potrebna vzgoja otroka. In tako iz prvega namena zakona nujno izvira drugi, ki je vzgoja otroka za dobrega človeka, ki bo izpolnjeval božjo voljo in zveličal svojo dušo.

Kdorkoli stopa torej v zakon, se mora zavedati tega namena, ki ga je Bog sam določil zakonu.

V sedanji materialistični dobi je uživanjaželjnost v mnogih zamorila to zavest o namenu zakona. V zakonu iščejo le mesnega užitka, nočejo pa sladkega bremena otroka. Uživanje jim je več, kakor življenje; življenska udobnost več, kakor božji zakon. In v tem času odločno dviga sveti

oče svoj glas in kliče: „Vsaka raba zakona, ki namenoma preprečuje otrokovo življenje, je kršitev naravnega zakona in velik greh.“

Duhovnikom papež strogo zaukazuje, da morajo i na prižnici i v spovednici zakonske poučiti v tej zadevi, da ne bodo v zmoti živeli v nasprotstvu z božjim zakonom.

O tem predmetu je že lansko leto prinesel Kranjski zvon par člankov, vendar ne bo odveč, če priobčimo lepe misli, ki jih v tej zadevi razvija papeževa okrožnica.

Vzroki, s katerimi se brani in skuša opravičiti zloraba zakona, so pogosto izmišljeni in pretiravani. Toda katoliška cerkev dobro pojmuje in upošteva vse, kar se tiče materinega zdravja in življenja. Kdo ne bi občudoval heroičnega junaštva matere, ki se žrtvuje in se podaja v smrtno nevarnost, da ohrani življenje spočetemu otroku? Če bi pa sama umrla pri tem, ko izpolnjuje svoj poklic, bo mogel to obilo, z zvrhano in prepolno mero povrniti le neskončno mogočni in usmiljeni Bog.

Sveta Cerkev tudi dobro ve, da je en del pogosto brez krivde, če drugi zlorablja zakon, če v ljubezni skuša z opomini odvrniti svojega druga od greha in sam v srcu nikdar ne privoli v zlorabo zakona.

Silno nas bole tožbe onih roditeljev, ki trpe največje težave in trpljenje pri preživljanju svoje družine.

Toda kljub vsem težavam ni nikdar zadostnega vzroka, ki bi opravičeval greh in dovoljeval prelamljati božji zakon. Starši dobe od Boga vedno dovolj milosti, da se kljub vsem težavam morejo varovati greha, **kajti Bog nikdar ne zahteva od človeka nekaj nemogočega.** Bog z zapovedjo daje tudi vedno dovolj milosti, ki človeku daje moč izpolniti jo.

Sveti oče dviga svoj glas tudi v varstvo nerojenega življenja. Božji zakon: „ne ubijaj“ ne pozna nobene izjeme v zakonu. Nikdar ni zadostnega vzroka, ki bi dovoljeval ubijati nerojeno življenje. Vse, kar meri na zamoritev življenja, je največja krutost in v pravem pomenu besede ubojstvo, ki mori dušo in telo.

Države so dolžne s svojimi zakoni varovati življenje nedolžnih otrok. Če pa zakonodajalci ne samo, da ne branijo življenja, ampak celo dovoljujejo zdravnikom ali komurkoli zamoriti nerojeno življenje, naj vedo, da je Bog sodnik in maščevalec za prelito kri nedolžnih in da vpije ta kri do nebes za maščevanje . . .

Posvečuj praznik!

V nedeljo, dne 5. julija smo se peljali iz Preddvora proti Kokrici. Bilo je popoldan in najlepše vreme že več tednov. Na poti pa srečamo dva visoko s krmo naložena voza, ki so ju peljali domov. Letos je gotovo vsak lahko posušil svojo krmo ob delavnikih, saj smo imeli tako lepo vreme, da že več let ne tako, in vendar so še ljudje ob nedeljah sušili in spravljali seno.

Isti dan smo se peljali tudi mimo hiše, ki je bila ravnokar na novo zgrajena. Ko sem pogledal skozi okno, sem videl, da je v njej več delavcev, ki jo ometujejo.

Po Kranju hodi vsak dan več desetih brezposelnih delavcev, ki prosjajo za kosček kruha in za še tako slabo plačano delo, a ga ne dobe. Pri tej preobilici delavnih moči, se pa vendar po nekaterih tovarnah in delavnicah dela tudi ob nedeljah . . .

Srečam moža - delavca v nedeljo opoldan v delavniški obleki. Očividno se mu pozna, da prihaja iz tovarne. „Kaj danes delate pri vas?“

„Moramo stroje osnažiti in na njih izvršiti poprave.“

„Kdaj pa ste pričeli danes z delom?“

„Ob šesti uri zjutraj.“

„Potem pa k maši niste mogli iti. Zakaj pa ne pričnete ob osmi uri z delom, da bi mogli iti prej k maši?“

„Veste popoldan hočemo biti pa prosti.“

„Torej popoldan ste prosti, da greste lahko na izprehod in morda tudi na kako veselico. Zakaj bi pa zjutraj ne imeli prostega in šli popoldan na delo, da bi šli lahko k maši in zjutraj v naravo.“

„Ja, je že svet tak. Sicer pa mi ne moremo kaj proti temu storiti; če kaj v tovarni ugovarjaš, pa ti pravijo: Pojdi z Bogom in poišči si drugod, saj jih čaka cel ducat na vsako prazno službo.“

Vprašam trgovskega vajenca: „Ali si bil v nedeljo pri sv. maši?“

„Ne, nisem mogel.“

„Kako to, da ne? Kaj te gospodar ne pusti?“

„Tisto že, gospodar bi me že pustil, a moram zjutraj najprej opraviti gotova dela, včasih še malo zaspim, potem moram pa v šolo.“

Pri gotovih šiviljah opazite lahko ob nedeljah zjutraj še ob 3. 4. luč, ko morajo vajenke delati v nedeljo zjutraj. .

Bil je črevljar, ki je v pondeljek redno praznoval „plaumontag“, a v nedeljo je delal redno dopoldan, ker je imel „nujno delo“ . . .

Tako se neredko skruni gospodov dan.

To je velik greh.

V starem zakonu beremo, da so morali takoj pobiti nekega moža, ki je na Gospodov dan sekal drva.

Isti Bog živi še danes in zahteva od nas, da posvečujemo njegov dan, to je nedeljo, s tem, da ne opravljamo hlapčevskih del in da se udeležimo sv. maše. Kdor brez sile ali nujne potrebe opravlja hlapčevska dela ali opusti službo božjo, smrtno greši.

Skrunitev Gospodovega dne je velik greh, ki kliče tudi prokletstvo božje že na tem svetu. Kjer se skruni nedelja, tam ni božjega blagoslova.

Zastonj zida hišo, kdor jo zida brez Boga. Njegova družina ne bo dolgo stanovala v njej!

Tiste kmetije pridejo kmalu na boben, kjer se ob nedeljah in zapovedanih praznikih brez potrebe kosi trava in suši seno, spravlja žito in drugo, kjer družina ne dobi niti toliko prostega, da bi mogla k sv. maši. Popoldan, da gre družina po veselju in za pijačo, da morda gospodar prosto, dopoldan za sv. mašo pa ne. To je greh, ki kliče božjo jezo nad vso hišo.

Živimo v sredi velike gospodarske krize. Polno brezposelnih. Cele tovarne stoje. Velika podjetja propadajo. Državniki celega sveta se trudijo, da bi rešili svet pred gospodarskim polomom, a zdi se, kakor da vse nič ne pomaga. Od kod to? Zdi se, da je tudi tu očividna kazen božja za skrunitve Gospodovega dne. Ob nedeljah in praznikih so tovarne obratovali, delavci delali, danes so milijoni brez posla in zaslužka in na tisoče tovarn stoji praznih in rjave njih stroji. Ob nedeljah so kmetje delali, da bi več pridelali, danes tožijo, da je preveč pridelkov in jih nimajo kam za mal denar vnovčiti.

Pred kratkim sem slišal o sledečem dogodku. V nekem kraju v Sloveniji je večje mizarsko podjetje. Tovarnar je dobil veliko naročilo. Da bi se vse izgotovilo, je odločil, da bo tovarna obratovala tudi ob nedeljah in praznikih. V podjetju je bil mlad obratovodja krščanskega mišljenja. Ta zbere delavce in jim pove, kaj želi gospodar. „Jaz ob nedeljah ne bom delal“, pravi svojim tovarišem „pa naj gospodar sprejme več delavcev v službo.“ Z obratovodjem je potegnili tudi drugo delavstvo in v nedeljo ni prišel nihče na delo. Tako je bil tovarnar prisiljen, da je sprejel 60 drugih delavcev v delo. Tako bi morali delavci v interesu svojega stanu postopati povsod, kjer jih brezvestni gospodarji brez nujne potrebe silijo, da ob nedeljah delajo.

Neredko v Kranju in okolici opazimo, da ljudje, delavci, zidajo svoje hiše. Če bi bil tak slučaj, da bi kak delavec ne imel stanovanja in bi bilo nujno, da si zgradi dom, pa je reven in ne more plačati delavcev, zidarjev, ki bi

bili sicer pripravljeni delati mu brezplačno v nedeljo, naj gre k svojemu župniku in ga prosi za dovoljenje, da sme v nedeljo delati pri svoji hiši. V slučaju res velike potrebe more župnik dovoliti spregled nedeljske zapovedi. Vendar pa se svetuje, da se takega dovoljenja poslužujemo le v res nujnih potrebah, zakaj mnogi verniki morda ne vedo da ima dotični dovoljenje, da sme delati v nedeljo in se lahko pohujšujejo. Poleg tega moramo pa tudi vedeti, da človeška narava zahteva počitka. Nedeljsko delo je zelo kvarno človeškemu zdravju. S poskušnjami so dokazali, da vprežna živina mnogo več napravi in zdrži napora, če počiva ob nedeljah, kakor če ne počiva. Tako tudi človek. Če počivaš v nedeljo, boš pa ob delavnikih mogel več izvršiti.

Župnija Kranj.

Oznanila za avgust.

Popoldanska služba božja ob nedeljah in praznikih se vrši avgusta meseca ob 6. uri pop. Kakor smo poizvedovali, so nekako mestni in okoliški župljani s to uro še najbolj zadovoljni. Naj torej ostane!

Porcijunkulski odpustki se morejo dobiti od opoldan dne 1. avg. do polnoči dne 2. avg. in sicer vsakokrat, kadar obiščemo župno cerkev in molimo šestkrat očenaš in zdrava Marija in vselej čast bodi v papežev namen, če smo prejeli sv. zakramente. Spoved se more opraviti že en teden prej.

2. **X. ned. po bink.**, prva nedelja v mesecu, ob 6. sv. maša z blagoslovom, mesečno sv. obhajilo za moške. Pop. shod za dekliško Marijino družbo v Ljudskem domu.

5. **Sv. Ožbalt**, ob 6. sv. maša v Čirčičah za sosesko.

7. **Prvi petek v mesecu**, ob 6. sv. maša z blagoslovom.

8. **Obletnica po pok. dekanu Koblerju**.

9. **XI. ned. po bink.** Ob 10. sv. maša v Čirčičah. V Čirčičah je darovanje za cerkev.

10. **Sv. Lavrencij**.

14. **Vigilija k prazniku Vnebovzetja**, strogi post, zdržek mesnih jedi in pritrganje pri jedi.

15. **Marijino Vnebovzetje**, zapovedan praznik, ob 6. sv. maša z enim in ob 10. z dvema blagoslovoma peta sv. maša.

Popoldne shod za žensko M. družbo na Premskovem.

Premskovo — godovanje cerkvene patrone ob 6. in 10. sv. maša, ob 10. peta, obakrat darovanje za cerkev.

16. **XII. ned. po bink.**, **sv. Joahim in sv. Rok** ob 10. sv. maša z darovanjem na Pungratu in na Hujah. V Velesovem shod dekl. Mar. družbe.

23. **XIII. ned. po bink.** ob 10. sv. maša na Rupih.

30. **XIV. ned. po bink.**, služba božja po navadi. Skupno sv. obhajilo za dekliško M. družbo.

Poročeni pari.

Gabron Alojzij, trgovec, Smlednik, roj. 25. jun. 1903 in **Stritar Ana**, trgovska pomočnica, Kranj, roj. 24. X. 1904. poročena na Brezjah 26. aprila.

Klemenčič Franc, čevljar, Kranj, Kokriško predmestje št. 11, roj. 2. IV. 1906. in **Pavle Marija**, delavka, Premskovo 42, roj. 10. VII. 1907, poročena 28. junija.

Trškan Andrej, zidarski pomočnik, Kranj 185, roj. 2. okt. 1908 in **Dodič Štefaniya**, delavka, Kranj 170, roj. 31. VII. 1902. poročena 29. junija.

Hrovatin Ludovik, delavec, Kranj, Kokriško predmestje 39, roj. 1. dec. 1895 in **Brezar Angela**, delavka, Premskovo 140, roj. 24. aprila 1904, poročena 29. junija.

Vidmar Franc, krojač, Kranj št. 109, roj. 20. jul. 1906 in **Gašperlin Ana**, šivilja, roj. 23. julija 1911, Kranj 27, poročena na Brezjah dne 8. julija.

Pokorny Franc, mag. pharm., Kranj 137, roj. 15. novembra 1897 in **Štrubl Viljemina**, privatna uradnica, Kranj 23, roj. 7. maja 1900, poročena 21. julija.

Celestina Franc, strugar, Premskovo 118, roj. 7. decembra 1908 in **Majer Marija**, šteparica, Premskovo 115, poročena 25. julija.

Vidic Avgust, delavec, Čirčiče št. 4, roj. 31. jul. 1901 in **Naglič Neža**, Čirčiče št. 5, roj. 13. dec. 1901, poročena 26. julija.

Naglič Ivan, delavec, Čirčiče št. 50, roj. 27. marca 1900 in **Pernuš Marijana**, kuharica, Kranj 183, roj. 2. okt. 1901, poročena 26. julija.

Mrliška kronika.

Košnik Jožef, posestnik, Premskovo št. 28., rojen 1. sept. 1877, umrl 25. aprila.

Dolžan Vincenc, železničar v. p., Kranj št. 26, rojen 30. jan. 1868, umrl 30. aprila.

Bavdek Boris, sin bančnega ravnatelja, Kranj, rojen 17. jan. 1931. umrl 2. maja.

Šavnik Franc, posestnik in mag. pharm. Kranj 144, rojen 6. sept. 1877, umrl 4. maja.

Bradaška Anton, železničar v. p., Premskovo 90, roj. 10. jun. 1874, umrl 27. maja.

Fajfar Marija, vdova - užitkarica, Čirčiče 12, rojena 2. febr. 1852, umrla 14. junija.

Kmet Terezija, vdova in zasebnica, Kranj, Kokriško predmestje 90, roj. 1857, umrla 14. junija.

Pelko Jera, zasebnica, Gorenje 22, roj. 17. marca 1844, umrla 19. junija.

Fende Ivan, pos. sin, Premskovo 30, roj. 25. V. 1931, umrl 18. julija.

Štern Jernej, posestnik, Gorenje št. 9, roj. 26. avgusta 1874, umrl 26. julija.

Razno.

Našel se je paket z blagom za predpasnik. Dobi se na št. 91 v Kranju.

Dva družinska očeta, brezposelna, v veliki potrebi, bi rada dobila kako delo. Če bi kdo mogel katerega sprejeti v službo ali jima oskrbeti kako službeno mesto, bi napravil veliko dobro delo. Če bi bilo kje kaj mogoče dobiti za nju, prosim sporočila v župno pisarno.

Kruh sv. Antona v rožniverski cerkvi — pušca pri sv. Antonu — se ponovno priporoča dobrim srcem. Zbirka se porabi za najrevnejše.

Cvetlični dan in zbirko za brezposelne priredi dne 9. avgusta Delavsko podporno društvo. Vsem priporočamo, da kaj darujejo v ta namen.

Slika zadnje večerje je bila postavljena v altar sv. R. T. v začetku junija. Nekaterim se to čudno zdi. Ta slika je bila prvotno v altariju in je lepo Layerjevo delo. Kip pa, ki je sicer v tem stranskem altariju, je zelo površno in neumetniško izvršen.

Šolska mladina. Med šolskim letom je pred altarijem pri nedeljski službi božji toliko otrok, da se je težko prerinuti skozi to množico. Med počitnicami je tam vsaj polovico prostora praznega. Kje so pa otroci ob nedeljah!? Nedeljska dolžnost veže tudi v počitnicah in so starši odgovorni za svoje otroke. Starše prosimo, da tudi v počitnicah pošiljajo mesečno svoje otroke k sv. zakramentu.

Gimnazijska slovesnost dne 7. junija je bilo toplo slavlje gimnazijske družine. Okrašena kapela je zbrala kongregacijo, dijaštvo in mnogo drugega občinstva. G. kano-nik Opeka je imel lep marijanski govor za nove kandidate Marijine kongregacije, skušal je na prisrčno domač način dijaštvo prepričati o pomenu Matere božje za mladino, zlasti še za dijaštvo. Nato je slovesno sprejel čez 60 novih članov v gimnazijsko Marijino družino. Dijaški cerkveni zbor

je pel, dijaki in dijakinje vseh razredov pa so poklekale pred altarjem, da prejmejo Marijin znak.

Nato se je kongregacija slovesno posvetila Jezusovemu Srcu. Novo sliko božjega Srca, delo g. profesorja Pungartnika, je nato g. Opeka blagoslovil, potem pa je vsa kapela molila litanije.

Slovesnost je bila lep dokaz, da današnja dijaška mladina dobro razume svoje veliko poslanstvo: biti verski apostol med našo često mlačno inteligenco, za kar rabi ognja iz božjega Srca in skrbnega varstva Materinega. Naj bo kongregacija res jedro religiozne misli med doraščajočo inteligenco, močna zlasti s svojimi zgledi.

Župnija Šmartin pri Kranju.

Oznanila.

2. avg. **10. ned. po bink.** — B. služba zjutraj ob 9. po navadi — popoldan ob 3. ura molitve; po litanijah shod III. reda.

Od sobote opoldan do nedelje do polnoči — porci-junkulski odpustki. Kolikokrat kdo v tem času obišče župno cerkev — tolikokrat lahko zadobi popolni odpustek — ako je prejel sv. zakramente, in je v milosti B. Pri vsakem obisku cerkve je treba moliti šestkrat „Oče naš, Zdrava Marija in Čast bodi Očetu“.

7. avg. **Prvi petek v mesecu.** Sv. maša pri altarju Srca Jez. z blagoslovom.

9. avg. **11. nedelja po bink.** B. služba po navadi.

10. avg. **Sv. Lovrencij.**

15. avg. **Vnebovzetje Marije D.** — B. služba oba-krat z blagoslovom, popoldan ob 3. pete litanije M. B. — Zjutraj po obhajilu vsoljna odveza — po sv. maši obhajilo Mar. družbe, po litanijah shod Marijine družbe.

16. avg. **12. nedelja po bink.** — B. služba po navadi.

23. avg. **13. nedelja po bink.** — B. služba po navadi v farni cerkvi — ob 9. tudi pri sv. Joštu.

24. avg. **Sv. Jernej.** — Ob 8. v Stražišču soseskina maša.

30. avg. **14. nedelja po bink.** — B. služba zjutraj in ob 9. v župni cerkvi, ob 9. tudi pri sv. Tomažu v Zgor. Bitinju.

Poročeni:

Jakob Žibert, železniški uradnik v Subotici in **Frančiška Bašar**, v Stražišču št. 47 — poročena 5. julija.

Ign. Kert, hišni posestnik na Gor. Savi z **Ivano Kalan** iz Križne Gore — poročena 26. julija v Stari Loki.

Umrli:

Fran Drakslar, zak. sin kajzarja — umrl v Dru-lovki 2. julija, star 2 meseca.

Marija Brtoncelj, žena kajzarja, stara 66 let, umrla v Sr. Bitinju 69, dne 26. julija.

Ana Jenko, hči delavke, stara 14 dni, umrla v Stra-žišču 24. julija.

Arhivar Fran Pokorn:

Sigismund pl. Lamberg,

prvi ljubljanski škof; kranjski in šmartinski župnik.

(1463.—88.)

(Konec.)

Leta 1478.¹ je dne 31. maja s ključarji vred napravil reverz kot prošt bratovščine sv. R. T. v Kranju glede mašne ustanove, ki jo je ustanovil selški župnik Jurij Kitzbüchl pri tej bratovščini.

Posebno naklonjenega se je pa škof Sigismund izkazal l. 1482. ljubljanski stolnici z ustanovo več sv. maš ter ljub-

ljanskemu stolnemu kapitlju s tem, da mu je l. 1484.¹ po-daril eno infulo, en pastore, eno pektore, nekaj prstanov, svojo knjižnico in še več drugih stvari. Njegov brevir krasno pisan na pergamen² in pozlačen, pa se hrani v Auerspergovu knjižnici kot velika dragocenost.

Po vpljivu in nagibu za čast božjo gorečega škofa Sigismunda so tudi njegovi bližnji sorodniki se v teh žalostnih razmerah izkazali kot cerkvi naklonjene dobrotnike. L. 1483.³ je Friderik pl. Lamberg z Boštanja, sin Gašperja, ki je bil pokopan v stari šenklavski cerkvi 1472. pred altarjem sv. Andreja, ustanovil ondi beneficij in ga bogato obdaril, l. 1486. pa je Jurij pl. Lamberg s Snežnika s svojo ženo Magdaleno r. pl. Turn zgradil kapelo sv. Barbare v Ložu z beneficijem. Tudi beneficiji v Mengšu, na Vačah, v Konjicah na Štajerskem in drugod imajo svoj početek od Lambergov V Zasipu pri Bledu je ravno škof Sigismund na podlagi beneficija svoje rodovine ustanovil okrog le-ta 1465.⁴ samostojno duhovnijo. In ker je škofov brat Jurij II. kupil l. 1469.⁵ še grad Kamen (Stein) pri Begunjah in od Kreigovih, kjer se je pozneje nastanil, je ta grad dobil tudi patronstvo nad zaspško župnijo, pri kateri je še danes.

„Vsak začetek je težak“ pravi pregovor. To velja tudi za novo ljubljansko škofijo, preden se je uredila. Doba prvega škofa Sigismunda je bila doba boja, doba razde-janja, nadlog in bridkosti. Treba je bilo celiti globoke rane na vse strani. Zato se ni čuditi, da škof na zunaj ni mogel razviti tako sijajnega delovanja, kakor bi ga lahko ob ugodnejših razmerah. Vendar je imel vse lastnosti dobrega višjega pastirja. Sam je bil pobožnega, neomadeževanega življenja, a tudi v cerkveni vladi odločen in strog. Dne 7. marca 1465. obsodi gornjegrajskega meniha Simona Stiff-ter v ječo, ker je odnesel en kožuh in brez dovoljenja odšel iz samostana. Dne 4. avg. 1467.⁶ je strogo zahteval od duhovnika Ivana Sulinampf, da mu vrne zelo važno listino kranjskega vicedoma št. 1545. iz l. 1297. Sulinampf je bil iz Kranja doma.

Disciplina med duhovstvom in ljudstvom je bila tačas zelo razorana. Izkušal jo je dvigniti, a je zadel na marsi-katero oviro. L. 1470.⁷ so se Ljubljančani pritožili na cesarja, da škof preveč nanje pritiska s cerkvenimi kaznimi. Friderik mu je to prepovedal. In vendar mu je istega leta,⁸ dne 5. jun. podelil pravico krvavega sodišča za Gornjigrad in Goriče. Ko je hotel v korist cerkvene discipline odvzeti duhovščini pravico voliti arhidiakone in jih je hotel sam nastavljal po svoji previdnosti, se je cesar v tej zadevi zopet postavil na stran duhovščine. Cerkevni disciplini je tudi zelo škodovalo napeto razmerje do Ogleja. L. 1485. toži škof Lamberg v pismu na očaka, da izobčeni duhovniki prestopajo iz ljubljanske škofije v oglejsko in tam neovirano izvršujejo duhovske posle, kar je očeak potem vendar pre-povedal.

Iz teh podatkov pa je tudi razvideti, da je bil škof Sigismund celo v strogo cerkvenih zadevah zelo odvisen od cesarja. Skoraj pri vseh njegovih odredbah se kaže Friderikov vpliv. Dne 1. aprila 1478.⁹ mu celo ukazuje, naj gre posvetiti krškega škofa Lovrenca Freiberškega. Vzrok temu razmerju pa ni bila toliko cesarjeva vladoželjnost, marveč resnična naklonjenost in skrb za prospeh svoje ustanove in pa ono prijateljsko razmerje, ki se je med njima razvilo. Prav zato mu je l. 1468.¹⁰ dne 6. avg. s pismom iz Gradca dal svoboščino, da sme brez ovire v Solčavi v hribih kopati rudo. Škof Sigismund je bil cesarjev sveto-

¹ Kap. arhiv F. 4. in F. 112. št. 8.

² Valvasor II. 8. knj. str. 659.

³ Valvasor I. c. Izv. muz. dr. VIII. str. 132.

⁴ Ljubljanski šematiz. 1992. str. 231.

⁵ Valvasor III. 11. knj. str. 550.

⁶ Obe listini v graškem dežel. arhivu.

⁷ Klun: Diplomatorium str. 40.

⁸ Ljublj. kap. arhiv f. 162. 5.

⁹ Monumenta Habsb. I. odd. II. str. 851.

¹⁰ Valvasor II. 8. knj. str. 658. — Ljublj. kapit. arhiv f. 162. 5.

¹ Letop. Mat. Slov. 1870. str. 102. in kap. arh. f. 162. št. 5.

valec in član komorne sodnije, zato mu je pogosto poveril tudi zaupljive diplomatske posle. L. 1476.¹ je sodeloval pri poravnavi z vojvodom Sigismundom.

Mnogo križev in težav je imel škof ves čas svojega sedemindvajsetletnega oziroma petindvajsetletnega vladovanja, a njegova ljubezen in gorečnost za čast božjo in za blagor svoje črede mu je dajala moči, da je ostal vedno miren, vdan v voljo najvišjega in potrpežljiv do skrajnosti. Gorečnost njegova se zlasti lepo kaže v njegovi skrbi za razširjanje pobožnosti med ljudstvom s cerkvenimi bratovščinami. Rekli smo že zgoraj, da je bil prošt ali predstojnik bratovščine sv. Reš. Telesa v Kranju. In to častno službo si je pridržal še kot škof. On sam je bil tudi ud bratovščine M. B. „dell' anima Teutonicorum“ v Rimu,² kakor kaže tamošnji bratovski zapisnik, iz katerega tudi zvemo, da je dvakrat poromal k grobu prvakov apostolov sv. Petra in Pavla, četudi leto ni omenjeno. Znano je, da je l. 1479.³ dne 10. jul. poslal svojega namestnika tja, da se pokloni „ad limina“ v njegovem imenu, ljubljanskega korarja Simona Klinger, „licentiata dekretov“, kar so mu štelili za dve leti nazaj in za dve leti naprej. V zapisniku imenovane bratovščine stoji njegovo častno ime pod št. 21. pred tem letom in pod št. 74. za tem letom, da lahko približno sklepamo, kdaj je bil v Rimu. Pri tem zadnjem romanju je imel s seboj v spremstvu svojega sorodnika Janeza Lamberga, doktorja dekretov, prvega stolnega dekana Mohorja, svojega tajnika Gašperja „de Loss“ in svojega hišnika Mihaela Poplinger. Taka božja pota pa niso samo nabožnega pomena, marveč se nekako tudi izobraževalna potovanja za visoke in nizke. Koliko vtiskov in blagih čustev prinesejo s seboj domu taki romarji, zlasti nekdanji, ko so večinoma hodili peš, to si lahko mislimo.

Le malo tednov poprej, ko je šenklaška cerkev l. 1461⁴ postala stolna, škofijska, se je ustanovila v njej bratovščina sv. Reš. Telesa. Škof Lamberg si je pridobil največjo za slugo s tem, da jo je močno utrdiril in udomačil na Slovenskem. Isto velja o bratovščini MB. v Šmartinu ob Kranju, ktere ud je on sam bil, kakor⁵ ono v Kamniku, da je z lastnim vzgledom potegnil ljudstvo za seboj in ga navdušil za bogoljubna dela. Za njegove vlade so nastale slične cerkvene družbe še na mnogih drugih krajih, n. pr. v Radovljici⁶ bratovščina sv. Reš. Telesa in pa ona presvete Trojice, ktero je on sam potrdil na sv. Jedrti dan 1469 in ji podelil 40 dni odpustka.

Videč, kako je škof goreč za čast božjo in dušni blagor ljudstva, so ga posnemali tudi lajki na potu dobrodelnosti ter s časnimi dobrotami si zagotavljali svoj večni blagor. L. 1465.⁷ je daroval škofu Sigismundu plemič Andrej Apfalter velikodušno svoj mlin na Vrhniki. L. 1472.⁸ na sv. Gola dan (16/10.) pa je neki Gašper Leymtoch ustanovil v župni cerkvi na lgu beneficij ali kaplanijo sv. Katarine ter jo škofu na ljubo, ki je bil pravi pleban iški, opremil z raznimi dohodki, pod župnim vikarjem Gregorjem Feystirtzer, da bi kaplan lahko izhajal.

Škof Lamberg je kakor bogoljubno živel, vestno vse svoje dolžnosti izvrševal, trpel in iz ljubezni do Boga nosil svoj križ, tako tudi blaženo ostavil ta solznodolinski svet ter prišel po besedah sv. Avgušтина „skozi križ in trpljenje v boljše življenje!“ Umrl je v sluhu svetosti dne 18. junija l. 1488, zlatomašnik in bil starček okrog osemdeset let, pokopan v presbiteriju stare šenklaške cerkve v Ljubljani,⁹

kjer je preskromna kamenita plošča krila njegovo rakev, na kateri je bil prav preprost napis z njegovim grbom. Valvazor je nastavljal dan smrti na 8, zopet drugi na 28. junija, a pravi dan je le 18, kakor prča napis na plošči. Škof Chroen mu je iz spoštovanja v presbiteriju prejšnje gornjegrajske cerkve dal napraviti v sv. letu 1625. črnomarmornat spomenik s kipom in napisom, ki povdarja, da je bil Lamberg povišan¹ na škofijsko stolico vsled svojih izrednih zaslug („ad eam ob merita sua inclyta, Deo vocante subvecto, anno Christi 1461.“) — Škof sedi na prestolu s tremi stopnicami in naslanjalom. S telesom je obrnjen tričetrt na desno, gleda pa naravnost proti opazovalcu, nosi brke pod nosom in ostrozašiljeno brado. V levici drži škofovsko palico, z razprostrto povzdignjeno desnico pa blagoslavlja. Nosi popolno liturgično opravo s pluvijalom in mitro, a brez križca na prsih. — Dandanes pa je ta spomenik vzidan v steni kuhinjske shrambe. Vsled tega spomenika je nastalo napačno mnenje, da je škof Lamberg pokopan v Gornjem gradu.

L. 1678. je Janez Jurij grof Lamberg na Kamnu in Guttenbergu napravil družinsko grobnico na Kamnu. Poprosil je, ker so ravnotakrat popravljali tudi presbiterij v ljubljanski stolnici, da bi smel prenesti telesne ostanke škofa Sigismunda v svojo družinsko rakev v grajski kapeli sv. Valentina, kar se mu je dovolilo. Dolničar² omenja v svoji zgodovini stolnice, da je to bilo l. 1674. Valvazor je bil pri tem delu sam pričujoč, ko so dvignili škofove telesne ostanke v šenklaški cerkvi in poročal, da je bilo truplo čudovito dobro ohranjeno in razširjevalo prijeten vonj. Dolničar poroča isto, a molči o kakem prenašanju. Vendar je Valvazorjevo poročilo³ tako jasno in določno, da ni o njem dvomiti. On pove tudi, da je bila obleka na njem še tako dobro ohranjena, kakor bi bila šele iz prodajalne prinešena. Slišal je, da so okrog stoječi to videč rekli: „To je moral res biti svet škof“. Neki duhovnik, ki je prijel za košček obleke v spomin, se vsled ginjenosti ni mogel vzdržati solz pri tej priliki.

Kje so zdaj ostanke prvega ljubljanskega škofa? Ime »Stein« tolmačijo ne samo za grad Kamen pri Begunjah na Gorenjskem, marveč tudi za mesto Kamnik. In to je zavedlo pokojnega Benkoviča, da je napačno trdil, da je prenos trupla škofa Lamberga iz šenklaške cerke se izvršil v kamniško župno cerkev l. 1678⁴. Ostanke škofove bo iskati edino le v šenklaški cerkvi, ker o prenašanju ni dokazov. Poleg tega pa Lambergi gradu Zapric v Kamniku že od l. 1624. niso več imeli, čemu bi napravljali grobnico v Kamniku za svojce.

Lambergov spomin je bil vedno častit. Imel je sloves učenega in pobožnega cerkvenega kneza. Njegov zgled prča, da tudi ob koncu srednjega veka ni manjkalo cerkvi apostolskih, gorečih mož, ki so z vnemo delovali za pravo reformo. Posebej za naše dežele pomenja Lambergova vlada, navzlic hudim ranam, ki so jih prizadeli turški napadi, živahen razvoj verskega življenja. Najbolje označuje osebnost in delovanje prvega ljubljanskega škofa geslo⁵, ki si ga je izbral: „Unus utrumque“ (eden oboje). Pomen teh besedi pa nam tolmačita podobi solnca in lune, ki ju opazimo poleg njih. V srednjem veku se je navadno razmerje med cerkvijo in državo izražalo s temi simboli. Škof Lamberg je hotel biti oboje, služabnik cerkve, ki s svojim naukom in zgledom razsvetljuje tmno zmot, in zvest služabnik cesarjev, ki mu služi s svojim modrim svetom. Tudi dvojen pomen novoustanovljene škofije je najbolje izražen v tem Lambergovem geslu.

¹ Monumenta Habsb. I. c. str. 181.

² Izvestja muz. društ. VIII. str. 124.

³ Škof. arhiv: Prepis listine iz Vat. arhiva F. 158. Arm. 29.

⁴ Venec bratovščin II. (1898) str. 88.

⁵ Listina v župnem arhivu v Kamniku.

⁶ Škof. arhiv: zapis. I. str. 241.

⁷ Izvestja muz. društ. VIII. stran 133.

⁸ Škof. arhiv: Stolnične listine.

⁹ Dolničarjeva zgodovina stolnice str. 20.

¹ Stegenšek: Dekanija Gornjigrad str. 140.

² Str. 20.

³ Valvazor: II, 9 knj. str. 659.

⁴ Venec cerkv. bratovščin II. str. (87—88).

⁵ Dr. Gruden: Cerkv. razmere med Slovenci v 15. stol. str. (70—71)